

کنترل بددهانی بچه‌ها

مشغول صحبت با خواهرم بود که ناگهان شنیدم کودک چهار ساله‌ام، به‌طور رگباری پسرخاله‌اش را به دشنام بست و فحش‌هایی داد که تا به آن روز، آنها را از زبان کودکم نشنیده بودم و حتی خود من تا به این سن، جرات بیان شان را نداشتم.

مشغول صحبت با خواهرم بود که ناگهان شنیدم کودک چهار ساله‌ام، به‌طور رگباری پسرخاله‌اش را به دشنام بست و فحش‌هایی داد که تا به آن روز، آنها را از زبان کودکم نشنیده بودم و حتی خود من تا به این سن، جرات بیان شان را نداشتم. از شدت دلهره و شرمندگی، مدام از خواهرم معذرت می‌خواستم و با بیان این جمله «وقت عصبی شوی، فحش می‌دهد اما نه از این فحش‌ها...» رفتار نامطلوب کودکم را توجیه می‌کردم اما با این حال بخوبی می‌دانستم که دیگر آبرویی برای من نمانده است...

تصویر کنترل بددهانی بچه‌ها

برخی والدین از بددهنی و ناسزاگویی فرزندانشان دلگیر و ناراحت می‌شوند، برخی با عصبانیت، تنبیه یا سرزنش کودک، او را از ادامه انجام این کار نهی می‌کنند و بعضی دیگر نیز ممکن است خود را به نشنیدن بزنند و جمعی دیگر از والدین درصد بررسی علت این مساله برمی‌آیند و در کمال تعجب می‌گویند: «ما که هرگز در خانه حرف زشتی بر زبان نمی‌آوریم، پس چگونه فرزندمان چنین حرف‌هایی می‌زند؟! این صحبت‌ها را از کجا یاد گرفته است؟ الگوی این رفتار او چه کسی است؟ آیا ما مقصریم؟ اگر برای همیشه بددهنی و بدزبانی او ادامه یابد، وای ... به راستی برای ترک این عادت ناپسند او باید چه کنیم؟»

چرا کودک ناسزاگویی می‌کند؟

اقدام کودک به فحاشی دلایل بسیاری دارد که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

الگوگیری و سرمشق‌پذیری یکی از مهم‌ترین علتهای ناسزاگویی در کودکان است؛ گاهی کودک در محیطی قرار می‌گیرد که اطرافیانش به خصوص والدین، همسالان و همبازی‌های او به این شکل صحبت می‌کنند. کودکان براساس فرآیندی به نام «همانندسازی» و «تقلید» رفتارهای الگوهای محبوب زندگی خود را اقتباس کرده و به‌طور ناخودآگاه، آنها را درونی می‌کنند.

رفتارهای درون فکنی شده بخشی از خزانه رفتارهای نهادینه کودک محسوب شده و معیار و شاخص عمل و گفتار آنها می‌شود. گاهی بین درون فکنی یک رفتار و بروز آن، فاصله زمانی وجود دارد. مثلاً کودک ممکن است سخن زشتی را امروز درونی کند اما برون‌ریزی آن کلام را به ماه‌ها بعد موقوف نماید. این مدت به تشخیص کودک و شرایط او بستگی دارد که چه زمان، چگونه و در برابر چه کسی، آن کلام زشت را به‌کار گیرد البته لازم به ذکر است برخی والدین، جهت جلوگیری از این رفتار، هیچ اقدامی نمی‌کنند یا به لحاظ تربیتی هیچ گونه تدبیری از جانب آنها برای ترک فحاشی صورت نمی‌گیرد، در این خانواده‌ها کودک همچون والدینش مجاز و آزاد است که از حرف‌های زشت استفاده کند.

استفاده از کلام زشت و بدزبانی به عنوان اعتراض، از دیگر دلایل فحاشی در کودکان است. کودک با بر زبان آوردن کلامی کوبنده و ناپسند اعتراض خود را نشان می‌دهد؛ که این رفتار، به نوعی رفتار تلافی‌جویانه است که او احساس می‌کند فقط با ادای این کلمات تخلیه می‌شود و می‌تواند ناراحتی و نارضایتی خود را ابراز کند.

در پاره‌ای از موارد خردسالان به واسطه شیرین‌زبانی‌شان ممکن است برای اولین بار از کلمات ناپسند استفاده کنند که موجب خنده، مزاح و خوشایند اطرافیان شود. گاهی اطرافیان کودک را ترغیب به تکرار می‌کنند یا با خنده‌هایشان که در حکم پاداشی برای کودک است باعث می‌شوند کودک بتدریج به بیان آنها عادت کند.

گاهی اوقات نیز کودک با بیان کلمات و حرف‌های زشت به سهولت می‌تواند والدین و اطرافیان را مستاصل

کرده و به خواسته‌ها و بازی‌های خود برسد، در این صورت بدزبانی ابزاری برای کنترل دیگران و روشی مفید برای دسترسی به اهداف است. از سوی دیگر، ابتلای کودک به اختلالات رفتاری همچون لجبازی یا بیماری‌های اضطراب، افسردگی و پرکاری تیروئید زمینه‌ساز فحاشی اوست.

ناپسندی این رفتار را توضیح دهید

با بیان قصه‌ها و داستان‌های در این زمینه، ناپسندی این رفتار را توضیح دهید و پیامدهای منفی انجام این کار را برای کودک کاملاً توضیح داده و شفاف سازی کنید. با بازی‌ها و ایفای نقش‌های متفاوت نیز می‌توانید به کودک تفهیم کنید که چرا دیگران متوسل به انجام این کار می‌شوند و با ارتکاب به این عمل، چقدر نزد دیگران بی‌حرمت و دوست نداشتنی می‌شوند.

راه حل‌های پیشنهادی

الگوی خوبی برای کودک باشید

دیدگان و ذهن کودک مدام در حال شناسایی و ثبت وقایع رفتاری و کلامی شماست. پس مواظب کلام و رفتار خود باشید. چه به دلیل خشم و چه به دلیل خنده و شوخی، هرگز در حضور کودک فحاشی نکنید یا هنگام بروز سهوی و حتی عمدی آن، ناپسندی این رفتار را متذکر شوید و خود نیز ابراز ندامت و پشیمانی کرده و معذرت خواهی کنید.

محیط و تعاملات کودک را کنترل کنید

از حضور کودک در محیط‌های زمینه‌ساز و تقویت‌کننده این رفتار، بشدت جلوگیری کنید. با افرادی معاشرت کنید که عامل به این عمل نبوده و به شدت مراقب رفتار و کلام‌شان هستند. از سوی دیگر، در انتخاب کارتون‌ها، فیلم‌ها و بازی‌ها و رایانه‌ای دقت بسیاری داشته باشید، چه بسا کودک ممکن است از نحوه بیان و کلمات گفتاری قهرمانان این داستان‌ها تقلید کند.

نسرین صفری - روان‌شناس بالینی

ضمیمه چارچوب‌های جام جم